

Sadernes y els Carlins

per ALOT

“El trajecte més difícil fou el tram comprès entre aquest mas i Sadernes”.
La fotografia ens mostra una visió del Salt del Brull, pels indrets de Sant Aniol d'Aguja.

He tornat a Sadernes, aquesta vall de l'alta Garrotxa que sembla esberlada pels furors del Llierca. El seu curs, orfe d'aigua si no és temps de pluja, ara mostra l'amuntegament de còdols nacarats i algun bassiol escolant-se. No ignoro pas el fenomen de les filtracions subterrànies ni l'evasió solapada a l'estany de Banyoles, però l'actitud enutja al paisatge enyorós del seu dringar juvenívol i de la presència bucòlica de les gorges.

Sant Grau, Entreperes, Guitarriu i la Serra Alta, constitueixen el muntanyam que circumval·la i trava aquest amfiteatre isolat i remot, estoig gegantí de les grans soledats que torben i esgarripen.

Un peregrinatge principesc

Més que no pas la geografia estricta, avui m'atrau la remembrança i l'evocació d'un episodi històric perquè l'escenari conserva intactes els elements. Fins i tot, plana l'èpica de l'hora solemne i transcendental quan uns homes, representatius de Catalunya i arrelats a la terra, s'abocaren a una brega per a seguir defensant les característiques peculiars de llurs institucions ancestrals. Al servei d'un ideari, al qual s'imputarien els horrors i disbauxes d'una etapa de vida espanyola—gens brillant políticament, tant pels uns com pels altres—, el carlisme va tenir coratge per a discrepar de l'evolució social que, al seu entendre, menava a l'apocalipsi, i oposant-se a un centralisme obcecat i depriment que sacrificava la personalitat tradicional del país.

Estem a les darreries del desembre de l'any 1872. Es prepara l'entrada de l'infant don Alfons de Borbó i Parma—germà del pretendent, Carles VII—, nomenat llavors general en cap de l'exèrcit català. L'acompanyaria la muller, donya Maria de les Neus de Braganza, empenyada a participar d'aquella aventura arriscada i de la qual ningú no podia preveure'n les conseqüències.

Paral·lelament, s'havia organitzat la captura d'Olot per a convertir la vila en quarter general. La intentona subversiva va contrariar als partidaris de la Causa pels resultats negatius, però fou extraordinària donat l'entusiasme i l'enardiment que mobilitzaria arreu de la contrada. La causa del fracàs cal atribuir-la a les abstencions, de les quals fou el responsable Francesc Savalls; l'home vivia ressentit perquè no era considerat des dels alts estaments del carlisme dirigent. El nomenament de Larramendi, com a general en cap de l'estat major de don Alfons—ja havia lluitat al costat de Carles V—, va mortificar-lo d'allò més, influint al seu ànim davant l'assalt d'Olot i convertint la vinguda dels infants en una marxa accidentada i anecdòtica.

Van entrar al país procedents de Sant Llorenç de Cerdans. Havien pernoctat a Amèlie-des-Bains (29 de desembre 1872). Donya Maria de les Neus, a les seves memòries, observa la impressió que li feren les aigües del riu Tec, esbufegant dessota la finestra de la cambra de l'hotel on s'estatjaven. A la línia fronterera, s'uniren al seguici principesc un grup d'elements, addictes locals de la ruralia, per a escortar-los i servir de guia als expedicionaris. Entre ells cal citar a Bonaventura Puigverd i a Francesc Conill, terratinents preponderants que, com d'altres d'aquesta carlinada—com l'anomena Marian Vayreda—, esdevindrien exemples d'un patriotisme sense concessions a la galeria i d'una generositat insòlita.

Inicialment la ruta va decidir-se a través de La Muga, seguint una zona que podríem situar entre Llorona i Entreperes, sense perdre mai l'orientació a nord. La primera nit, van aturar-se en un mas propietat dels Puigverd—ignore quin—, qui sap si no allunyat dels estreps i aiguavessos de sant Grau. Allí ja els esperaven d'altres partidaris de la revolta i els quals havien enviat a buscar la vianda del sopar a un hostel de Tortellà. La